

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
İNFORMASIYA CƏMIYYƏTİNƏ İNTEQRASIYASI
İSTİQAMƏTİNDƏ REALLAŞDIRILAN DÖVLƏT PROQRAMLARI
VƏ ONLARIN ƏSAS XÜSUSİYYƏTLƏRİ**

Açar sözlər: Biliklər cəmiyyəti, informasiya texnologiyaları, dövlət proqramları, milli kitabxana, modernləşmə siyasəti və s.

Ключевые слова: общество знаний, информационная технология, государственная программа, национальная библиотека, модернизация политики

Keywords: Society of knowledge, information technologies, state programs, national library, modernization policy

Dünya birliyinin sosial-iqtisadi və mədəni inkişaf genezisinə nəzər saldıqda görə bilərik ki, burada əsas etibarilə dörd mühüm mərhələ fərqləndirilməkdədir (sxem 1.).

Bu mərhələlərin birindən digərinə keçid heç şübhəsiz ayrı-ayrı cəmiyyətlərdə spesifik kəmiyyət və keyfiyyət dəyişiklikləri effektləri yaratmaqla yanaşı, yeni dəyərlərin və ictimai münasibətlərin formalaşmasına səbəb olmuşdur. Hal-hazırda sonuncu mərhələ kimi qiymətləndirilən informasiya cəmiyyəti özündə bir sıra spesifik xüsusiyyətləri cəmləşdirmişdir ki, hansı ki, onlarda bilavasitə aşağıdakılardan ibarətdir:

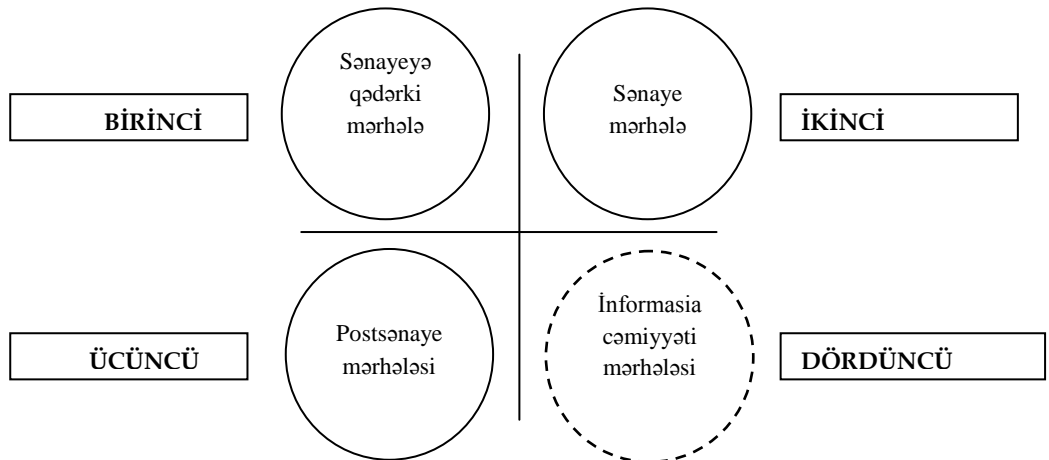
1. İnformasiyanı əsas istehsal amili kimi şərtləndirir;
2. İctimai münasibətlərin bütün sferalarında mobilliyi şərtləndirir;
3. Yeni ictimai münasibətlərin meydana gəlməsini şərtləndirir;
4. İnformasiyanın beynəlxalq hərəkəti daha da sürətlənir;
5. Qlobal kontekstdə informasiya özü ilə birlikdə dezinformasiyaların həcmi artırır;
6. Müasir texnologiyaların daha dinamik inkişafını şərtləndirir;
7. Ayrı-ayrı cəmiyyətlərdə təhsil və maarifləndirmə siyasətlərinin daha da modernləşdirilməsini aktuallaşdırır və s.

Ayrı-ayrı müstəqil dövlətlərin dünya birliyində özünəməxsus mövqe tutması və milli inkişafı təmin edə bilməsi heç şübhəsiz müasir çağırışlara xüsusi əhəmiyyət verməyi tələb edir. Məhz belə bir şəraitdə müstəqillik əldə etdikdən sonra dünya birliyinə sürətli inteqrasiyanı hədəfləyən Respublikamız heç şübhəsiz qlobal çağırışlara mobil adekvatlığı təmin etməlidir. Respublikamızda informasiya cəmiyyətinə keçid ümümmilli inkişaf

konsepsiyasının əsas vektorial istiqamətləri ilə də bilavasitə çulğalaşmaqdadır. Belə ki, Cənab Prezident İlham Əliyevində qeyd etdiyi kimi «Qara qızılı insan qızılına çevirmək» və yaxud «biliklərə əsaslanan inkişaf modelini qurmaq» yeni oyun qaydalarına uyğun strategiyanı reallaşdırmaq kimi ciddi prioritetləri aktuallaşdırmaqdadır. Həmin tələblərə uyğun strategiyanın əsas həlqələrindən biri də informasiya cəmiyyətinin əsas subyektlərində biri olan milli kitabxanaçılıq sisteminin müasir tələblərə uyğunlaşdırılması və nəticə etibarilə onların əsas aparıcı qüvvə qismində çıxış etməsini təmin etməkdir. Ümumiyyətlə, informasiya cəmiyyətinə keçid özü-özlüyündə kifayət qədər sistemli institusional strukturun formalaşmasını tələb etməkdədir. Sözügedən institusional strukturlar isə öz növbəsində bir-biri ilə qarşılıqlı əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq şəraitində spesifik beynəlxalq, regional və milli dövlət proqramlarının reallaşdırılmasına məsuldurlar.

SXEM 1.

DÜNYA BİRLİYİNİN SOSIAL-İQTİSADI VƏ MƏDƏNİ İNKİŞAF MƏRHƏLƏLƏRİ

QEYD : Sxem müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir

Problemə məhz bu kontekstdən yanaşdıqda ölkə rəhbərinin 6 oktyabr 2008-ci il 3072 nömrəli Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə dövlət proqramı xüsusi əhəmiyyət kəsb etməkdədir. Bu proqramla yanaşı 1998-ci ildə qəbul edilmiş “İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda bu sahədə görülən işlərə nümunə kimi göstərilə bilər [4]. Yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi informasiya cəmiyyətinə inteqrasiya çox xətti bir struktura malik olduğu üçün milli

kitabxanaçılıq sisteminin bu sahədəki mövqeyi də kifayət qədər strateji əhəmiyyət kəsb etməkdədir. Tarixi-mədəni, ədəbi-bədii və elmi-fəlsəfi irsin toplanıb saxlanılmasında, nəsil-dən-nəslə çatdırılmasında və cəmiyyətin intellektual, mənəvi potensialının inkişafında əvəzsiz rol oynayan kitabxanaların fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi bu sahədə əsaslı islahatların aparılmasını, fondların müasir informasiya daşıyıcıları ilə zənginləşdirilməsini, dünyanın qabaqcıl kitabxana-informasiya müəssisələrinin təcrübəsindən istifadə edilməsini, elektron məlumat banklarının yaradılmasını, kitabxanaların maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsini zəruri edir və bütün bunlar mədəniyyət sahəsində dövlət siyasətinin əsas prioritetlərindəndir [1]. Məhz bu istiqamətdə reallaşdırılan məqsədyönlü tədbirlə kompleks əsas hədəfi Dövlət Proqramının əsas kitabxana-informasiya sahəsində yeni texnologiyaların tətbiqi və istifadəsi nəticəsində müasir kitabxana-informasiya infrastrukturunun yaradılması, istifadəçilərə göstərilən kitabxana-informasiya xidmətinin dünya standartları səviyyəsinə çatdırılması, əhəlinin intellektual potensialının və bilik səviyyəsinin inkişafı, habelə fasiləsiz təhsilin təmin edilməsi üçün şəraitin yaradılmasından ibarətdir. Çünki informasiya cəmiyyətinin əsas prinsiplial fərqlərindən biri də insanların maarifləndirilməsi və yaxud əgər belə demək mümkündürsə təhsillərində yeni bir mərhələyə informal təhsil mərhələsinə keçidə birləşdirməkdədir.

Bu isə ayrı-ayrı milli dövlətlərdə kitabxana infrastrukturalarında köklü dəyişikliklərə əsaslanmaqdadır. Respublikamızda bu istiqamətdə həyata keçirilməsi prioritet xarakter kəsb edən aşağıdakı tədbirlər hədəf kimi seçilmişdir ki, hansı ki, onlarda bilavasitə aşağıdakılardan ibarətdir [2] :

- İnformasiya cəmiyyəti quruculuğu şəraitində beynəlxalq standartlar, normativ hüquqi aktlar, milli informasiyalaşdırma siyasəti əsasında ölkədə fəaliyyət göstərən kitabxanaların modernləşdirilməsi;

- Köklü islahatların aparılması, kitabxana-informasiya resurslarının dünya məkanına inteqrasiyasının təmin edilməsi, beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi və tətbiqi, idarələrarası koordinasiyanın təşkili;

- Elektron informasiya fondlarının formalaşdırılması və virtual kitabxanaların inkişaf etdirilməsi, "Azərbaycan ədəbiyyatının virtual kitabxanası"nın oxucuların istifadəsinə verilməsi;

- Elektron kataloq və elektron kitabxanaların yaradılması işinin təmin edilməsi, onların müasir standartlar səviyyəsinə çatdırılması;

- Kompüterləşdirilmiş kitabxana infrastrukturunun qurulması, kitabxanaların yeni informasiya texnologiyaları ilə təchiz edilməsi və s.

Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramının icrasından gözlənilən əsas nəticələr kimi isə bilavasitə aşağıdakı məqamları tezisləşdirə bilərik: [1]

- «Biliklər cəmiyyətinin Azərbaycan modeli» konsepsiyasının hazırlanması;
- Kitabxanalarda müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqi, kompüterləşdirilmiş kitabxana infrastrukturunun, elektron informasiya resurslarının və müxtəlif sahələr üzrə elektron kitabxanaların yaradılması;
- Dünya informasiya sistemlərində Azərbaycan kitabxana resurslarının təbliği və beynəlxalq informasiya mübadiləsinin həyata keçirilməsi;
- Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən kitabxanaların fondlarının ənənəvi və müasir informasiya daşıyıcıları ilə tam komplektləşdirilmə mexanizminin yaradılması və bu işin davamlı şəkildə inkişaf etdirilməsi;
- Azərbaycan kitabxanalarının dünyanın ən böyük kitabxanalarının məlumat bazalarına daxil olmasının və onların resurslarından istifadənin təmin edilməsi
- Azərbaycan kitabxanalarının informasiya cəmiyyəti və vətəndaş cəmiyyəti institutları ilə birgə əməkdaşlığının həyata keçirilməsi və s.

Müasir dünyada kitabxana-informasiya sferasının inkişaf meyllərindən biri də, «regional informasiya mühiti»nin mövcudluğu, sözügedən sferada rəqabətin milli infrastrukturlar arasından daha çox regional kontekstdə getməsi ilə müşahidə edilməkdədir. Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramının əsas məqsədlərindən biri də milli kitabxana-informasiya sisteminin beynəlxalq rəqabətqabililiyyətini təmin etməyə hesablanmışdır. Respublika Prezidenti İlham Əliyev cənablarının Türk Dilli Ölkələrin Milli Kitabxana Direktorlarının konfransı və Avrasiya Kitabxanalar Assambleyası Əməkdaşlıq Təşkilatının ümumi iclasının iştirakçılara məktubunda da qeyd etdiyi kimi «Qloballaşan dünyada informasiya cəmiyyətinin tələblərinə uyğun olaraq müasirləşən milli kitabxanalar ölkələrin davamlı inteqrasiyası və xalqların qarşılıqlı mədəni əlaqələrinin zənginləşdirilməsi proseslərinə öz layiqli töhvələrini verməkdədir» [3] və buda öz növbəsində sözügedən subyektlərin qarşılarında ciddi bir məsuliyyət qoymuşdur. İnformasiya ehtiyatlarının vacibliyi və cəmiyyətdə oynadığı rol respublikamızda lazımınca qiymətləndirilir və bu sahənin hüquqi tənzimlənməsi üçün konkret işlər görülür.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət proqramı // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya, 2008, №2, s.7-30.

2. “Azərbaycanda kitabxanaların fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı // “Azərbaycan” qəz. – 2007. - 21 aprel.

3. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Türkdilli Ölkələrin Milli Kitabxana Direktorlarının Konfransı və «Avrasiya Kitabxanalar Assambleyası» Əməkdaşlıq Təşkilatının ümumi iclasının iştirakçılara məktubu: 17 noyabr 2008-ci il // Xalq qəzeti, 2008, 18 noyabr.

4. “İnformasiya, informasilaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu., Bakı-1998

З.РЗАЕВА

ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ПРОГРАММЫ И ИХ ОСНОВНЫЕ ФУНКЦИИ РЕАЛИЗОВАННЫЕ НА ПУТИ ИНТЕГРАЦИИ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

РЕЗЮМЕ

Исследование в основном отражает в себе системные анализы процесс в современного информационного общества, суть государственных программ их должности и функции. На мировой практике мы можем видеть, что все цивилизованные страны формализовали адекватность к этим процессам ещё в пост-промышленное время и приводили, если так сказать возможно, в данную ситуацию.

Z.RZAYEVA

THE IMPLEMENTED STATE PROGRAMS ON INTEGRATION OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN INTO INFORMATION SOCIETY AND THEIR MAIN FEATURES

SUMMARY

The study reflects the transition process to the modern information society and the specific state programs, which are one of its main elements, their essence, systematic analysis of its objectives and functions. The complication and the mobilization of all spheres of public life in the modern world actualize the application of an adequate strategy and tactics for the activities. Looking at the world experience we can see that the developed countries have already secured that adequateness being based on the post-industrial requirements and led it to a mature state.

A strategy is in the process of realization that combines in itself the multispectral activities targeting an establishment of the Azerbaijani model of a “Knowledge society”. One of the significant chains of that strategy, of course, is the national library system which is one of the main subjects of information society. From this point of view the article as a whole is dedicated to the study of mission and key elements of the State Program on development of library-information field in 2008-2013 in the transition process to an information society in the Republic of Azerbaijan.